Jüdische Pester Zeitung.

דיעזעס בלאטט ערשיינט דריימאל וואָכענטליך
מאָנטאג, מיטטוואָך אונד פֿרייטאג אונד קאָסטעט

פֿיר עסטערייך-אונגארן
גאנציעהריג 10 גולד.— קר. ע. וו.
האלביעהריג 5 גולד. קר. ע. וו.
פֿירטעליעהריג 2 גולד. 50 קר. ע. וו.

פֿיר׳ס אויסלאנד
גאנציעהריג 11 גולד.— קר. ע. וו.
האלביעהריג 5 גולד. 50 קר. ע. וו.
פֿירטעליעהריג 2 גולד. 75 קר. ע. וו.

יידישע פּעסטער צייטונג

אויף דיעזע צייטונג קאנן מאן יעדען טאג פּרענומערירען
אונד דער פּרענומעראציאָנס-טערמין בעגינט מיט דעם טאגע דעס ערשיינענס ד.ר ערסטען בלאטטעס.

דיא רעדאקציאָן בעפֿינדעט זיך אין פּעסט
וואַיטצנער בולוואר נומ׳ 29.
וואָהין מאן אויך דיא פּרענומעראציאָנס-געלדער צו זענדען בעליעבט.

Nr. 6 פֿינפֿצעהנטער יאהרגאנג — פּעסט, פֿרייטאג ד שבט ה׳תרמ״ג. — Pest, den 12 Jänner 1883.

ווידער אישטוויצי!

פֿערפֿוילטע אָפּפֿעל שוויממען אָבען אויף. — אישטוויצי קאננטע עס אין לעטצערער צייט, וועהרענד וועלכער דער רייכסטאג וועגען דער פֿייערטאגע קיינע זיטצונגען געהאבט, ניכט אויסהאלטען, דא ער דאָך קיינע געלעגענהייט האטטע, וויעדער עטוואס געגען דיא יודען פֿאָרצובריגנען. ער פֿינדעט יא נירגענדס איינע אנשטענדיגע צייטונג, וועלכע זיינען וואהנזינניגען געדאנקען רוים גיבט, אונד זאָ איזט געוויססערמאסען דער אונגארישע רייכסטאג זיינע צייטונג, אים וועלכער דיא וועלט זיינען וואהנזינן ערפֿאָהרט. דיא רייכסטאגס-בעריכטע ווערדען פֿאָן אללען גראָססערען צייטונגען פֿאָללשטענדיג פֿעראָפּפֿענטליכט, זעלבסט דיא אונזינניגען רעדען, אונד זאָ וויססען ענדליך דיא לעזער, דאס אישטוויצי עקסיסטירט אונד דאס ער וויעדער אים רייכסטאגע געגען דיא יודען געשפּראָכען. קוים האט דער אונגארישע רייכסטאג פֿאָרגעסטערן זיינע זיטצונגען וויעדער אויפֿגענאָממען, אלס שאָן וויעדער אישטוויצי אָבען אויף מיט איינער שווערען אנקלאגע געגען איינען יידישען, פֿאָן אללער וועלט האָכגעאכטעטען וואָהלטהעטיגען מילליאָנער הערפֿאָרטראט, טראָטצדעם דער רייכסטאג איבער פֿיעל וויכטיגערע געגענשטענדע צו פֿערהאנדלען האטטע. וויא איבער דיא שרעקליכע איבערשוועממונג אין ראאב, דיא יעטצט גאנץ אונגארן אין אויפֿרעגונג פֿערזעטצט, קיממערט זיך אישטוויצי אום אלל דאס ניכט אים מינדעסטען; דאס אונגליק טויזענדער אָבדאכלאָזער מענשען ריהרט איהן ניכט — ווענן ער נור איבער איינען יודען לאָזשימפּפֿען קאנן.

וואס וואר דענן וויעדער? — נון, וויא בעקאננט, האט אונזער געזאנדטער אין פּאריז, גראף ווימפּפֿען, איינען זעלבסט-מאָרד פֿעראיבט. דער אמטליכע בעריכט איבער דיעזען זעלבסט-מאָרד לויטעטע, דאס גראף ווימפּפֿען נור אין פֿאָלגע איינעס אנפֿאללעס פֿאָן גייסטעס-שטאָרונג האנד אן זיך געלעגט האט. דיעזער אמטליכע בעריכט גענינגטע אבער דען גראָססען צייטונגען, וועלכע דאָך מיט אויפֿזעהען עררעגענדען נאכריכטען איהרע גראָססען בלעטטער אויספֿיללען מיססען, ניכט, אונד זיא בראכטען פֿערשידענע מיינונגען, אנזיכטען אונד אנגאבען איבער דען גרונד דיעזעס זעלבסטמאָרדעס. דיא גראָססען בערלינער צייטונגען בעריכטעטען, דאס גראף ווימפּפֿען אוים פֿערצווייפֿלונג וועגען פֿערלוסטעס זיינעס גאנצען פֿערמאָגענס זיך דאס לעבען גענאָממען — אונד צוואר האבע ער זיין געלד אין דער באָנטאָ-געזעללשאפֿט פֿערלאָרען. — וויא בעקאננט, האט באָנטאָ דורך פֿעראיינינגנ פֿיעלער קאטהאָלישער קאפּיטאליסטען איינע גראָססע באנק געגרינדעט, וועלכע דירעקט געגען דיא יידישען קאפּיטאליסטען געריכטעט וואר. באָנטאָ זאגטע: „וויר וואָללען אייראָפּא פֿאָן דער מאכט דער יידישען געלד-בעזיטצער בעפֿרייען, זאָ דאס זעלבסט אונזערע מעכטע עס ניכט מעהר נאָטהיג האבען, זיך אין געלד-אנגעלעגענהייטען אן דיא ראָטהשילד, בלייכראָדער, הירש, קאָניגסווארטער או׳ ז׳ וו׳ צו ווענדען, וויר גרינדען איינע עכט קאטהאָלישע באנק מיט עכט קאטהאָלישעם קאפּיטאל, דאמיט וויר אונס פֿאָן דען יידישען קאפּיטאליסטען גענצליך עמאנציפּירען!“ — נון איזט דיעזע עכט-קאטהאָלישע באָנטאָ-באנק עכט קראכען געגאנגען, אונד פֿיעלע עכטע קאטהאָליקען האבען איהר קאפּיטאל עכט איינגעביסט. — אונד אין דיעזער באָנטאָ-באנק האבע אויך גראף ווימפּפֿען זיין פֿערמאָגען פֿערלאָרען.

געגען דיעזע נאכריכט בראכטע אבער איינע אמטליכע צייטונג דיא מעלדונג, דאס דיא פֿערמאָגענס-פֿערהעלטניססע דעס גראפֿען ווימפּפֿען ניכט צעררייטטעט זינד אונד דאס אלזאָ פֿאָן איינעם זעלבסט-מאָרדע וועגען איינעס גראָססען געלד-פֿערלוסטעס קיינע רעדע זיין קאָנן!

נון האבען אבער אויך דיא בערלינער אנטי-סעמיטען איינען „פֿינגערצייג“, איינע אנטי-סעמיטישע צייטונג, וועלכע „דייטשעס טאגעבלאטט“ הייסט. דיעזעס „דייטשע טאגעבלאטט“ גילט אין בערלין אלס אונבעדייטענדעס וויגקעל-בלאטט דער אנטי-סעמיטען, וועלכעם נימאנד גלייבען שענקט — אונד דיעזעס וויגקעל-בלאטט מיינט, עס האבע דען ריכטיגען גרונד יענעס זעלבסט-מאָרדעס געפֿונדען, דער דארין בעשטעהט, דאס ווימפּפֿען פֿאָן שרעקליכען געוויססענס-ביססען געקוועלט וואורדע, וויל ער פֿאָן דעם יידישען מילליאָנער באראָן הירש אין אייזענבאהנ-אנגעלעגענהייטען צום נאכטהיילע דער עסטערייך-אונגארישען מאָנארכיע זיך בעשטעכען ליעס. — וויא וויר אין נומער 2 אונזערעס בלאטטעס נאך דעם „פּעסטער ללאָיד“ מיטטהיילטען, לויטעטע דער פֿאָם גראפֿען ווימפּפֿען אן באראָן הירש צוריקגעלאססענע בריעף פֿאָלגענדערמאסען: „ווענן זיא דיעזע צײלען לעזען, בין איך ניכט מעהר. נעהמען זיא, אונד נאמענטליך איהרע ליעבע פֿרויא, זיך מיינער פֿרויא אונד קינדער אין דער שווערען שטונדע אן, וועלכע נון דיעזע דורכצומאכען האבען ווערדען, אונד טראכטען זיא בעזאָנדערס, דאס מיינע פֿאמיליע באלד פֿאָן פּאריז וועגקאָממע!“ — וויא מאן אוים דיעזען פּאאר צײלען ערזיעהט, האטטע גראף ווימפּפֿען זיין גראָסטעס צוטרויען געראדע דעם יידישען באראָן הירש געשענקט, אינדעם ער איהם זיין ליעבסטעס אונד טהייערסטעס, נעמליך זיינע פֿאמיליע, צום שוטצע אנעמפּפֿאָהלען. — פֿערנער בעריכטעטען אללע צייטונגען, דאס גראף ווימפּפֿען זיין געלד ביא ראָטהשילד האטטע אונד דען ערסטען געשעפֿטס-פֿיהרער דעם ראָטהשילדשען הויזעס, נעמליך העררן ריטטער פֿאָן גאָלדשמידט, צום פֿאָללשטרעקער זיינעס טעסטאמענטעס ערנאננטע. — אלל דאס צייגט דאָך גאנץ דייטליך, דאס גראף ווימפּפֿען געראדע דען יידישען קאפּיטאליסטען, הירש אונד ראָטהשילד, זיין גאנצעס פֿערטרויען צוגעוועענדעט, אונד דאס עס אלזאָ פֿאָן שרעקליכען געוויססענס-ביססען וועגען בעשטעכונגען זייטענס איינעס יודען קיינע רעדע זיין קאָנן. — טראָטץ אלל דעם טראט דאס פֿערשמיטצטע „דייטשע טאגבלאטט“ אין בערלין מיט דער פֿערדעכטיגונג אויף, דאס גראף ווימפּפֿען אוים געוויססענס-ביססען וועגען אננאהמע פֿאָן בעשטעכונגען זייטענס דעם באראָן הירש דען זעלבסט-מאָרד בעגאנגען. יא, דיעזעס בלאטט ערדיכטעטע דירעקט איינען בריעף, דען גראף ווימפּפֿען אן באראָן הירש געשריעבען האבען זאָללטע. ביא אלל דעם האטטע דאס פֿערשמיטצטע אנטי-סעמיטישע בלאטט דאָך ניכט דיא קעקהייט, דיעזען בריעף אלס עטוואס געוויססעס אונד בעשטיממטעס צו פֿעראָפּפֿענטליכען, זאָנדערן בעמערקטע גלייך אנפֿאנגס, דאס דיעזע פֿעראָפּפֿענטליכונג נור מיט „פֿאָרבעהאלט“ געשיעהט; דאס הייסט, מאן איזט פֿאָן דער עכטהייט דיעזעס בריעפֿעס ניכט איבערצייגט, דאס אלזאָ דיעזער בריעף אלס איין „ערדיכטעטער“ זיך הערויסשטעללען קאָנן. — ווער נון דאס פֿאָרגעהען מאנכער גראָססען צייטונגען קעננט, ווייס עס, וואס ער פֿאָן איינער נאכריכט צו האלטען האט, וועלכע זעלבסט דער רעדאקטער נור מיט „פֿאָרבעהאלט“ ניעדערשרייבט.

אונזער אישטוויצי אבער — געששטאָהלען זאָלל ער אונס ווערדען — קיממערט זיך ניכט אום דיא אמטליכען בעריכטע אונד אום דיא אנגאבען דער אנדערען גראָססען צייטונגען; איהן קיממערט ניכט דיא אמטליכע דארשטעללונג, דאס באראָן ווימפּפֿען נור אים וואהנזינגע זיך דאס לעבען גענאָממען; איהן קיממערן ניכט דיא איבריגען בעריכטע, דאס גראף ווימפּפֿען אין דער עכט קאטהאָלישען באָנטאָ-באנק זיין פֿערמאָגען פֿערלאָרען, אָדער דאס ער זיין געלד דען ג׳טען הענדען דער ראָטהשילד אנפֿערטרויטע — זאָנדערן זוכטע זיך דאס בערלינער אנטי-סעמיטישע „דייטשע טאג-בלאטט“ אלס דען עכטען וואהרהייטס-שפּיעגעל הערויס — אונד טריטט אים אונגארישען רייכסטאגע, אויף גרונד דעס פֿאָן יענעם אנטי-סעמיטישען בלאטטע זעלבסט אנגעצווייפֿעלטען בעריכטעס מיט איינער אָפּפֿענטליכען אנקלאגע געגען איינען בעריהמטען וואָהלטהעטיגען יידישען מילליאָנער אויף, אונד קיממערט זיך אויך ניכט דארום, דאס ער דאמיט אויך דען נון פֿערשטאָרבענען געזאנדטען גראף ווימפּפֿען בעשמוטצט, אינדעם ער איהן אלס בעשטעכליך בעצייכנעט.

אין דער פֿאָרגעסטריגען זיטצונג דעס אונגארישען רייכסטאגעס איזט נעמליך אישטוויצי מיט פֿאָלגענדער אינטערפּעללאציאָן אויפֿגעטרעטען:

„געעהרטעס הויז! אים דען צייטונגען איזט דער ערשיטטערנדע פֿאלל דעס עסטערייך-אונגארישען געזאנדטען אין פּאריז, דעס גראפֿען ווימפּפֿען, דער זיך אם 30-טען דעצעמבער 1882 אין אויפֿזעהענערעגענדער ווייזע ערשאָס, צור גענינגע בעקאננט. צוגלייך מיט דיעזער נאכריכט מעלדעטע איינע דעפּעשע, דאס דער אונגליקליכע געזאנדטע איינען בריעף הינטערלאססען האבע, אין וועלכעם ער זיינע פֿאמיליע דער פֿירזאָרגע דעם באראָן הירש עמפּפֿאהל. אויסערדעם מעלדעטע דער טעלעגראף, דאס באראָן הירש דער גרעפֿין ווימפּפֿען זאָפֿאָרט איינע בעדייטענדע סוממע צור פֿערפֿיגונג שטעללטע אונד זיא ערזוכטע, מיט איהרער פֿאמיליע פֿאָרלייפֿיג אין זיינעם פּאלאסטע צו וואָהנען. דיעזע דעפּעשען זינד וואהרשיינליך פֿאָן באראָן הירש זעלבער אין דיא אָפּפֿענטליכקייט געבראכט וואָרדען. באלד אבער שטעללטע עס זיך הערויס, דאס ווימפּפֿען אן דען באראָן הירש וואָהל איינען בריעף הינטערלאססען האבע, דאס אבער דיעזער בריעף גאנץ אנדערע, פֿיר דען באראָן הירש עבען ניכט אנגענעהמע זאכען ענטהאלטע. — דיעזער פֿאָן ווימפּפֿען אן הירש הינטערלאססענע בריעף לויטעט פֿאָלגענדערמאסען: „הערר באראָן הירש ווענן זיא דיעזען בריעף עמפּפֿאנגען, ווערדען זיא איהן מיט באנגען אָפּפֿנען, דא זיא זיינען אינהאלט אהנען. פֿירכטען זיא אינדעס קיינע פֿאָרווירפֿע! אלס איך אנפֿאנגס איהנען פֿערטרויען שענקטע, דאכטע איך ניכט, דאס זיא שלעכטע אונד שטרעפֿליכע אבזיכטען האבען. זיא פֿערשטאנדען עס לײדער, מיט איהרער הייכעלייא מיינע כאראקטער-שוועכע אויף דען שפּיטצע וועג דער עהרלאָזיגקייט צו דרענגען. מיין פֿאטערלאנד, געגען דאס איך איהרעטוועגען געזינדיגט, ווירדע מיך ניכט זאָ שטרענגע בעאורטהיילען, ווענן עס וויססטע, אויף וועלכע שפּיטצפֿינדיגע ווייזע זיא מיך אומגארנט אונד אומשטריקט האבען. מיך האבען זיא געטיישט אונד בעשטאָכען, וויא זיא דיא טירקישען אונד אנדערע עסטערייך-

וואָהנונגען זינד פֿאָן פֿליכטלינגען איבערפֿיללט. דיא טהעטיגקייט דעם מיליטערס פֿערדיענט אללע אנערקעננונג. אויך דיא קאָמיטאטס-בעהאָרדע לייסטעט דאס מאָגליכסטע; דער אָבערגעשפאן איזט אויך פערזאָנליך ביים רעטטונגס-ווערקע טהעטיג. אין דען טיעפער געלעגענען גאססען פֿאָן סיגעט מוסטען דיא דעכער אבגעטראגען ווערדען, אום דיא מענשען צו רעטטען, וועלכע זיך אויף דיא הויזבאָדען געפֿליכטעט האטטען. דיא אויפֿרעגונג איזט פֿורכטבאר. דער פֿרויען-פֿעראיין פֿערפֿפֿלעגט דרייטויזענד אונגליקליכע. עס איזט וואהרשיינליך, דאס אויך מענשען-לעבען צו בעקלאגען זינד, אָבגלייך מאן פֿאָרלייפֿיג היעריבער נאָך ניכטס בעשטיממטעס מעלדען קאנן. דיא צאהל דער פֿליכטלינגע איבערשטייגט שאָן 6000. אין דער אינגערען שטאדט זינד עבענפֿאללס בערייטס מעהרערע גאססען איבערפֿלוטהעט. — דער הייטיגע „פעסטער ללאָיד" בריגנט איינע ראאבער דעפּעשע מיט דער מעלדונג, דאס אין דען טיעפער געלעגענען טהיילען דער זאָגענאננטען וויענער פֿאָרשטאדט אין ראאב קיין הויז וואססערפֿרייא איזט, דאס וואססער דרינגט איבעראלל ביי דען פֿענסטערן איין, ביז געסטערן 4 אוהר נאכמיטטאגס זינד 16 הייזער איינגעשטירצט. דיא הייזער אין ראאב-סיגעט שטעהען 6, ביז 8, אונד 10 פֿוס אים וואססער. ווענן דיא גראָסע קעלטע ניכט נאכלאָסט, איזט דאס עלענד אונאבזעהבאר. פֿיעלע פֿאמיליען זינד אום איהר האב אונד גוט געקאָממען אונד זינד דעם גראָסטען עלענדע אויסגעזעטצט. 2000 זעעלען זינד אָבדאכלאָז. אויך איינע אין דער נאכבארשאפֿט פֿאָן ראאב געלעגענען דאָרפֿער זינד גאנץ איבערשוועממט. — דעם הייטיגען „נייען פעסטער שורנאל" ווירד אויס ראאב געמעלדעט: דאס בערייטס 5 מענשען-לעבען צו בעקלאגען זינד, דיא דען פֿלוטהען צום אָפֿפֿער געפֿאללען. מינדעסטענס 2000 הייזער זינד אונטער וואססער אונד 7000 פערזאָנען אָהנע אָבדאך. — (נאך דען מעלדונגען דער איברגען צייטונגען איזט ביזהער אין ראאב קיין איינציגעס מענשענלעבען דער איבערשוועממונג צום אָפֿפֿער געפֿאללען.) — היער אין פעסט איזט דער וואססערשטאנד נאָך אימטער האָך; פֿאָן איינער אבנאהמע דעס וואססערס איזט נאָך אימטער קיינע שפור.

* (וואָ איזט דיא מוטטער?) פֿאָר עטווא צוויא וואָכען קאם נאך בודא-פעסט איינע פֿרויא מיט צוויא קליינען קינדערן, נעמליך איינעם מעדכען פֿאָן 3 אונד איינעם מעדכען פֿאָן 5 יאהרען, אונד נאהם ביי איינעם געוויססען ווייגשטיין קוואַרטיער. זיא ערצעהלטע, דאס איהר מאנן ביי דען יודענפֿערפֿאָלגונגען אין רוסלאנד אומס לעבען געקאָממען, וואָביי זיא מיט דען ביידען קליינען מעדכען הילפֿלאָז צוריקגעבליעבען זייא. דיא גאב פֿערנער אן, דאס זיא צו דעם צוועקע נאך בודא-פעסט געקאָממען, דא זיא היער פֿערוואנדטע האט, ביי דענען זיא הילפֿע אונד אונטערקונפֿט פֿינדען צו קאָננען האָפֿפֿע. זיא ערזוכטע ווייגשטיין, איהר פֿאָרלייפֿיג קוואַרטיער צו געבען, וואָפֿיר זיא איהם וואָהל צאהלען ווירד, זאָבאלד זיא איהרע פֿערוואנדטען אויפֿגעפֿונדען. דיא ארמע פֿרויא גינג געוואָהנליך דעם מאָרגענס אין דיא שטאדט אונד קעהרטע דעם אבענדס אין דאס קוואַרטיער יאממערנד צוריק, דאס זיא נאָך אימטער דיא פֿערוואנדטען ניכט אויפֿפֿינדען קאָננע. פֿאָר 3 טאגען פֿערליעס זיא איהר קוואַרטיער מיט דען וואָרטען: „ווענן איך היינטע מיינע פֿערוואנדטען ניכט אויפֿפֿינדע, נעהמע איך מיר דאס לעבען!" אין דער טהאט קעהרטע דיא אונגליקליכע פֿרויא ניכט מעהר צוריק. ווייגשטיין ערשטאטטעטע היעריבער ביי דער פֿאָליצייא אנצייגע, דיא בעהאָרדע האט פֿאָרלייפֿיג דיא צוויא צוריקגעלאססענען ארמען קינדער צור פֿערפֿפֿלעגונג איבערנאָממען, וועהרענד דיא מוטטער, דיא זיך יאָזעפֿא פֿליישמאנן נאננטע, פֿאָליצייליך געזוכט ווירד. — דיעזער פֿאלל ווארדע געסטערן אין זעממטליכען הויפּטשטעדטישען בלעטטערן מיטגעטהיילט. נון איזט עס אבער בעקאננט, דאס זייט עטווא איינעם יאהרע אין אונזערער הויפּטשטאדט איין זאָ גענאננטעס מעלדונגס-אמט איינגעפֿיהרט איזט, וואָ מאן אין וועניגען מינוטען דיא וואָהנונג יעדעס מענשען ערפֿאהרען קאנן, דען מאן אויפֿזוכען וויל. נון איזט עס מאָגליך, דאס דיא אונגליקליכע פֿרויא פֿאָן דעם פֿאָרהאנדענזיין איינעס זאָלכען מעלדונגס-אמטעס אין בודא-פעסט קיינע אהנונג האטטע, וועסהאלב זיא גאנצע טאגע הינדורך אין דען גאססען דער הויפּטשטאדט הערומשטרייפֿטע, אָהנע איהרע פֿערוואנדטען אויפֿגעפֿינדען צו האבען. אללײן איהר קוואַרטיערגעבער ווייגשטיין העטטע יא דער אונגליקליכען הילפֿע לייסטען קאָננען, דאמיט זיא אים מעלדונגס-אמטע איבער דיא וואָהנונג איהרער פֿערוואנדטען אויסקונפֿט ערהאלטע!

* (אויס ניערעגיהאזא) ווירד טעלעגראפֿירט: קארל אָטוואָש האטטע געסטערן מיט יאָזעף שארף דיא ערסטע אונטעררעדונג. אויך דיא איבריגען פֿערהאַפֿטעטען האבען זייט אכט מאָנאטען צום ערסטענמאלע ווידער מיט איהרען פֿערוואנדטען געשפּראָכען.

* (איין אנטי-סעמיטישער מאָרד?) דער הייטיגע „פעסטער ללאָיד" מעלדעט: אין פענטעק-שור (ביי וואַרטבערג, פרעסבורגער קאָמיטאט) איזט איין יידישער ערציעהער, נאמענס מאקס פאָללאק, פֿאָר 4 וואָכען אן איינעם זאָננטאג אויף דעם וועגע נאך נאָדי-שור, וואָ זיינע עלטערן וואָהנען, פֿערשוואונדען. אללע נאכפֿאָרשונגען פֿיהרטען צו קיינעם רעזולטאטע. פֿאָן פֿלוכט אָדער זעלבסט-מאָרד קאנן היער קיינע רעדע זיין, אונד מאן פֿערמוטהעט, דאס איהן דיא אנטי-סעמיטישען בויערן אין נאָדי-שור, דיא זיינעם פֿאטער זעהר געהעססיג זינד, ערמאָרדעטען. דיא בויערן אין נאָדי-שור האבען אָפֿט דעם אלטען פֿאָללאק געדראָהט, אונד נון האבען זיא וואהרשיינליך איהרע דראָהונג דורך דיא ערמאָרדונג זיינעס זאָהנעס צור אויספֿיהרונג געבראכט.

* (וועגען דער זאָגענאננטען „מיליטער-טאקסע") האט דיא רעגירונג איינען נייען געזעטצ-ענטוואורף אונטערבּרייטעט, וועלכער אין דער געסטריגען זיטצונג דער פֿינאנצ-קאָממיססיאָן צור בעראטהונג געלאנגטע. איין פּונקט דיעזעס געזעטצ-ענטוואורפֿעס לויטעט דאהין, דאס ווענן אין איינער פֿאמיליע מעהרערע פערזאָנען זיך בעפֿינדען, דיא צור ענטריכטונג דער „מיליטער-טאקסע" פֿערפֿפֿליכטעט זינד, יעדערזעלבען נור דיא העלפֿטע דער זאָנסט פֿיר זיא פֿאָרגעשריעבענען טאקסע צו ענטריכטען האט! — אימעהין איינע ערלייכטערונג, דיא אנערקעננענסווערטה! —

פרענומעראציאָנס-איינלאדונג.

וויר ערזוכען אונזערע געעהרטען פּרענומעראנטען, דערען פּרענומעראציאָנס-טערמין אם 15. יעננער 1883 צו ענדע געהט (וואס נאַנין דייטליך אויף איהרער „אדרעס-שלייפֿע" אנגעצייגט איזט), איהרע פּרענומעראציאָן צו ערנייערן, דאמיט דיא פֿערזענדונג דער בלעטטער קיינע שטאָרונג ערלײדע.

נעשעפֿטסבעריכט.

פעסטער פּרייזע.

נעטרייד-נעשעפֿט. פֿאָן ווייצען וואר נעמסטערן מעסיג צו מארקטע געבראכט, דער פערקויף וואר גוט, 10000 מעטערצ' ווארדען פערקויפט.

ווייצען, טהייס- 300 מטרצ' .80 כ' 10.35 גולד. 100 מטרצ' 79 ק' 10,10 גול. 1200 מטרצ' 79 קילאָ 10.25 גולד. — 100 מטצ' 79.5 קילאָ 9,95 גולד. — 100 מעטער-צענטנער 76,7 קילאָגראמם 9.65 גול. 100 מרצ' 78 ק' 9.77½ גול, פעסטער-באָדען 400 מעטצ' 77.2 קילאָ' 9.85 גול, 100 מעטערצ' .79 קילאָ 9,90 גולד. 600 מטצ' 79,0 קילאָ' 9.90 גולד. 300 מעטרצ' 79 קילאָ 9.80 גול. נאָרד-אונגארישע 380 מעטרצט. .77 קילאָ 9.50 גולד— באנאטער 200 מעטרצער, 78,2 קילאָ' 9,60 גולד. — 200 מטרצ' 78.5 כ' — 9.82 גול. 200 מעטרצ' 72 קילאָ 9.80 (אללעס פער 100 קילאָ.)

קאָרן 6,85 - 6,70 גולד.

קוקורוץ (נייער) 5,85 - 6.— גולד.

וויענער פּרייזע.

וויענער שלאכט-פֿיעהמארקט. רעראויפֿטריעב אויף דעם וויענער שלאכט-פֿיעהמארקטע אם 8-טען ד' מ. בעטרוג 2437 שטיק. דאפֿאָן ווארען: 1941 אונגארישע, 486 פאָלנישע אונד 520 דייטשע. דיא פּרייזע שטעללטען זיך פער 100 ק': אונגארישע מאסט-אָכסען 52—.65 גולד. פאָלנישע 55—.60 גולד. דייטשע 52—.64 גולדען.

פֿעראנטוואָרטליכער רעדאקטער: מאיר בר"י רייז.

פֿרוכט- אונד מעהל-פּרייז-טאבעללע.

פֿריכטע	קוואַליטעט פר. העקטאָל.	פער 100 קילאָגראמם
קאָרן	70 —	7.30 — 7.—
גערסטע מאלץ	62	—.— —.—
„ פוטטער	62	6.65 — 6.40
האפער	40	6.10 — 6.50
קוקורוץ באנאטער	75	5.95 — 5.85
אנדערע	73	5.85 — 5.95
הירזע	—	6.15 — 6.65

פֿריכטע ווייצען	קוואַליטעט פר. העקטאָל.	פער 100 קילאָגראמם
נאָרד-אונגארישער	75	.
	76	.
	77	.
	78	9.20 — 9.30
	79	9.35 — 9.40
	80	9.45 — 9.50
	81	9.55 — 9.60
פעסטער-באָדען	75	.
	76	.
	77	.
	78	9.70 — 9.85
	79	9.90 — 10.—
	80	10.05 — 10.10
	81	10.15 — 10.20
טהייס	75	.
	76	.
	77	.
	78	9.75 — 9.90
	79	9.95 — 10.05
	80	10.10 — 10.15
	81	10.20 — 10.25
ווייסענבורגער	76	.
	77	.
	78	9.70 — 9.85
	79	9.90 — 10.—
	80	10.05 — 10.10
	81	10.15 — 10.20

[illegible]	פער פריה-יאהר	
ווייצען	.	9.52
	.	—.—
	.	—.—
קוקורוץ	.	—.—
גערסטע	.	—.—
האפער	.	6.55
„	.	—.—
רעפס	.	—.—

באַרלען-מעהל	נומער	גר. פר
דער באַלען צו 100 קילאָגראמם מיט זאק	0	19 60
	1	19 —
	2	18 40
	3	17 80
	4	17 30
	5	16 20
	6	15 10
	7	14
	[illegible]	12
	[illegible]	10

שפיריטוס	
אלטע מעמאָרע פרעכהעפע	32 25
נייע „ קאַראָפּפעל..	29 75

קורז-טאבעללע פֿאָם 9 יעננער

געלד-קורז	קר.	פל.
זילבער-אַשיאָ	100	—
דוקאטען	5	64
עסטערייכ-אונגארישעס 8 גולדען גאָלד-שטיק (20 פראנקס)	9	48
נאפאלעאָנדאָר	9	48
דייטשע רייכסבאנקנאָטען	58	60
20 מארק-שטיקע	11	72
פאפיר-רובל	1	16

לאָזע	קר.	פל.
1854-ער 4-פּראָצענטיגע שטאאטס-לאָזע	119	—
1860-ער „ גאנצע	130	—
דעטטא „ האלבע	138	50
1864-ער לאָזע צו 100 גולדען	167	—
דעטטא „ 50	167	—
קאָמא רעגולירונגס-שיינע	40	—
טירקען-לאָזע	25	—
קרעדיט-לאָזע	171	—
קלארי-לאָזע צו 40 גולדען	38	—
דאָנױ-דאמפשיפס-פאַרטס-לאָזע	108	—
אינזבּרוקער לאָזע	22	—
קעגלעוויטש לאָזע צו 10 גולדען	19	—
קראַקויער לאָזע „ 20 „	20	—
אָפענער לאָזע „ 40 „	40	—
פאלפי לאָזע „ 40 „	37	—
רודאלפס לאָזע „ 10 „	19	—
סאלם לאָזע „ 10 „	53	—
זאלצבורגער לאָזע „ 20 „	24	—
סט.-גענאָאיס לאָזע „ 40 „	46	—

לאָזע	קר.	פל.
טשאניבעלים לאָזע צו 20 גולד'	24	—
טריעסטער לאָזע „ 100 „	127	—
דעטטא „ 50 „	63	—
וואלדשטיין-לאָזע „ 20 „	27	—
ווינדישגרעטץ-לאָזע „ 20	36	—
אונגאריש-פּרעמיען-לאָזע צו 100 גולד	114	—
[illegible]-לאָזע	109	—
וויענער-לאָזע	122	—

ווערטה-פּאַפּיערע	קר.	פל.
אונגארישע גאָלדרענטע 6%	118	—
דעטטא צו 4 פּראָצענט	85	37
אונגארישע פּאַפּיער-רענטע	84	60
אונגארישע גרונדענטלאסטונגען	97	—
טעמעשוואר באנאטער	96	—
זיעבענבירגישע	96	—
גאַליצישע	97	—
בוקאָווינא	98	—
אונגארישע אייזענבאַהן-אנלעהען	133	—
ווײנצעהענט-אבלאָזונגס-אבליגאַציאָנען	97	—
פּפאנדבריעפע דער אונגארישען באָדען-קרעדיט צו 5 איינהאלב פּראָצענט	101	—
דער אונגארישען היפּאָטהעקען באנק צו 5½ פּראָצענט	102	75
דער אונגארישען אללגעמיינען באָדען-קרעדיט-אינסטאלט צו 5 איינהאלב פּראָצענט	98	50
דער אקציאָנבאנק	89	—
דער נאַציאָנאַלבאַנק	158	—

Eigenthümer und verantwortlicher Redacteur: M. REIS.

Budapest, 1883 — Druck v. M. Burian, Waitznerboulevard.

„וואָרום שיִקקען דיא איבריגען אנגעקלאגטען וועגען איהרער לאנגען פֿערהאַפֿטונג וועניגער אלס זיא?“ — דא ערהאָב זיך שאַרף אין זיינער גאנצען שטאָלצען מיליטערישען האלטונג אונד זאגטע: „יא, יענע זינד געבראָכענע מענשען, דיא ניע דיא וועלט געזעהען האבען; איך אבער האבע זיינער מאַיעסטעט אלס סאָלדאט געדיענט אונד האבע דעסהאלב דען מוטה, געגען דאס מיר צוגעפֿיגטע אונרעכט מיט אללער קראַפֿט צו פּראָטעסטירען!“ — אויף דיא פֿראגע דעס העררן אַטוואַש: אָב עס זיין וואונש זייא, דאס מאָריץ נאך בודא-פּעסט געבראכט ווערדע? — ערווידערטע יאָזעף שאַרף: „אום דיעזעס קיממערע איך מיך ניכט; דאָך מאָגע דער יונגע היער בלייבען, איך ווילל דענן דאָך זעהען, אָב ער דעם איינענען פֿאטער זאָלך ליגנהאַפֿטע בעשולדיגונגען אינס געזיכט שליידערן ווערדע!“

* (איינער, דער יודענפֿריינד זיין מוס!) איס וויען ווירד בעריכטעט: „דיעזער טאגע וואורדע ביים פֿערוואלטונגס-געריכטס-האָפֿע איין פּראָצעס דורכגעפֿיהרט, דער וועגען זיינער איגענטהימליכקייט דאס אללגעמיינסטע אינטערעססע ערוועגטע. דער זאכפֿערהאלט איזט פֿאָלגענדער: נאָך איס יאהרע 1843 האטטע גראַף קאַיעטאַן בערכעם-הײַמהויזען איינע שטיפֿטונג פֿאָן יעהרליך 115 גולדען קאָנווענציאָנס-מינצע ערריכטעט, אלס אונטערשטיצונג דער יידישען געמיינדע קוטטענפּלאַן (באָהמען) צור אנשטעללונג איינעס ראבבינערס אונד רעליגיאָנס-לעהרערס. אין דיעזער שטיפֿטונג מאכטע עס דער גראַף איינען איינסטיגען ערבען צור עוויגען פּפֿליכט, דיא סוממע פֿאָן 115 גולדען יעהרליך צו דעם אָבען ערוועהנטען צוועקע אן דיא יידישע קולטוסגעמיינדע צו קוטטענפּלאַן צו ענטריכטען. ציפֿעלליגערווייזע אונטערליעס עס דער עדלע גראַף זיינערצייט, דיעזע שטיפֿטונג דער בעהאָרדע צור גענעהמיגונג צו אונטערברייטען, וועסהאלב דיא יידישע קולטוסגעמיינדע דענן אויך ניכט אים בעזיטצע איינעס געזעטצליך אויסגעשטעללטען אַקטענשטיקעס איבער דיעזע שטיפֿטונג איזט. דער זאָהן אונד ערבע דעס עדלען שטיפֿטערס, געמליך גראַף יאָהאנן ערנסט בערכעם-הײַמהויזען, בענוטצטע נון דיעזען „פֿאָרם-פֿעהלער“, אום דיא גילטיגקייט דער ערוועהנטען שטיפֿטונג שטרייטיג צו מאַכען, אונד ווייגערטע זיך דיינן אויך, דיא 115 גולדען יעהרליך אן דיא קולטוסגעמיינדע צו קוטטענפּלאַן צו ענטריכטען. דיא יידישע געמיינדע שטרענגטע געגען דען העררן גראַפֿען איינען פּראָצעס אן, דער דענן אויך אין אללען אינסטאנצען צו גונסטען דער יידישען געמיינדע ענטשידען וואורדע. ענדליך אַפּפּעללירטע דער גראַף אן דען אין דער עסטעררייכישען רייכס-העלפֿטע בעשטעהענדען, זאָ געגאנגטען „פֿערוואלטונגס-געריכטסהאָף“. אין דעססען מאכט עס ליעגט, זעלבסט ענטשיידונגען דעס מיניסטעריאומס אומצושטאָססען. היער טראט דער גראַף מיט איינער נייען איינווענדונג אויף. אינדעם ער זאגטע: מאן ווירד מיך וואָהל ניכט אין פֿערדאכט האלטען, דאס איך אוס גייז אונד ענגהערציגקייט דיא פֿאָן מיינעם פֿאטער ערריכטעטע שטיפֿטונג ניכט רעשפּעקטירען ווילל. איך קאנן מיך דאריבער אויסווייזען, דאס איך יעהרליך טויזענדע צו וואָהלטהעטיגען צוועקען ווידמע, אללײן צור צייט, אלס מיין זעליגער פֿאטער דיעס שטיפֿטעטע, עקסיסטירטען נאָך קיינע סימולטאַנ-שולען, זאָנדערן בלאָס קאָנפֿעססיאָנעללע שולען. דא דיא יידישע געמיינדע צו קוטטענפּלאַן זעהר מיטטעללאָז וואר, בעשטיממטע מיין פֿאטער דערזעלבען דען בעטראָסטען בייטראג, דאמיט זיא איינען ראבבינער אנשטעללע, דער דיא קינדער אין דער רעליגיאָן אונטעררריכטע. היינטע גיבט עס אים גאנצען לאנדע סימולטאַנ-שולען — אונד זאָ ווירדע מיין זעליגער פֿאטער, וועגן ער היינטע נאָך אַם לעבען וועירע, זיך געוויס ניכט פֿעראנלאסט פֿיהלען, איינער יידיש-קאָנפֿעססיאָנעללען שולע איינע אונטערשטיטצונג אנגעדייהען צו לאססען. איס דיעזעם גרונדע נור האבע איך עס פֿערווייגערט, דער געמיינדע צו קוטטענפּלאַן יעהרליך 115 גולדען צו געבען!“ — דער פֿערוואלטונגס-געריכטסהאָף בעשטעטיגטע אינדעם דאס אורטהייל דער ערסטען אינשטאנצען אונד פֿערפּפֿליכטעטע דען גראַפֿען, פֿיר זיך אונד זיינע נאכקאָממען אונד צוואר פֿיר אללע צייטען — דער איזראעליטישען קולטוסגעמיינדע צו קוטטענפּלאַן יעהרליך fl. 115 צו ענטריכטען. דער פּרעזידענט דעס געריכטסהאָפֿעס ענטליעס דען גראַפֿען מיט דען וואָרטען: זיא האבען דיא רייכען גיטער איהרעס פֿאטערס געערבט, אלזאָ ערבען זיא אויך זיינע טוגענדען! „ער וואר איין יודענפֿריינד. אונד זאָ מיססען איך זיא איין יודענפֿריינד בלייבען!“ (וואס דיעזער באָהמישע אויף וואָהל היעצו זאגען ווירד, דאס ער אין דער האָכסטען אינשטאנץ דאצו פֿעראורטהיילט וואורדע, איין יודענפֿריינד צו זיין; דאס מאג איהם רעכט זויער אונד ביטטער שמעקען!)

* (נאָך איינמאל דער גייסטליכע האפּקע!) ווירר האבען אין פֿאָריגער נומ' בעריכטעט ערוועהנט, דאס דער אנטי-סעמיטישע גייסטליכע האפּקע אין בערלין דיא אבלעגונג איינעס איידעס פֿערווייגערטע, וויייל דער פּרעזידענט דעס געריכטס-האָפֿעס יודע וואר. נון ווערדען איבער דיעזען פֿאלל פֿאָלגענדע איינצעלהייטען בעריכטעט: „דער ריכטער זאגטע צו האפּקע: „איירע האָכווירדען מיססען אים זיננע דעס געזעטצעס איינען אייד אבלעגען!“ — היערויף ערווידערטע האפּקע: „איך בין צור אבלעגונג איינעס איידעס בערייט, וועגן מאן מיך פֿערזיכערט, דאס דיעס פֿאָר איינעם כריסטליכען ריכטער געשיעהט!“ — נון זאגטע דער ריכטער: „איך בין ניכט פֿערפּפֿליכטעט, איהנען צו ערצעהלען, צו וועלכער קאָנפֿעססיאָן איך געהאָרע. איך פֿאָרדערע זיא צור זאָגלייכען אייד-אבלעגונג אויף, זאָנסט ווערדען געגען זיא יענע מאסרעגעלן אין אנווענדונג קאָממען, וועלכע דאס געזעטץ פֿיר איינען זאָלכען פֿאלל פֿאָרשרייבט!“ — האפּקע יעדאָך בליעב שטאנדהאַפֿט אונד זאגטע: „איך קאנן נור ווידערהאָלען, דאס איך פֿאָר אללעם וויססען ווילל, אָב איך דא פֿאָר איינעם כריסטליכען ריכטער איינען אייד אבלעגען זאָלל, דא איך איינען כריסטליכען אייד פֿאָר איינעם ניכט-כריסטליכען ריכטער נימטער אבלעגען ווערדע!“ — דער ריכטער וואורדע נון אונוויללינ אונד זאגטע: „גוט! אין דיעזעם פֿאללע פֿערהענגע איך איבער זיא אים זיננע דעס געזעטצעס איינע שטראַפֿע ביז 300 מארק אָדער ביז 30 טאגע ארעסט!“ — האפּקע וואורדע איין ווענינ איינגעשיכטערט אונד באט אום איינינע מינוטען בעדענק-צייט. באלד דאראויף ערקלערטע ער יעדאָך ווידער: „איך לייסטע נור דאנן איינען אייד, ווענן דער ריכטער כריסט איזט!“ — נון וואורדע האפּקע צו איינער געלד-שטראַפֿע פֿאָן 300 מארק אָדער צו 30-טעגיגעם ארעסט פֿעראורטהיילט אונד צוואר מיט דער הינציפֿיגונג: דאס וועגן ער אויך נאָך לענגער זיך צור איידעס-אבלעגונג ווייגערן זאָללטע, ער איינע ארעסט-שטראַפֿע פֿאָן זעכס מאָנאטען ערהאלטען ווערדע! — דיעזער אנטי-סעמיט-גייסטליכע ווירד נון וויססען, דאס ווענן איין יודע פֿאָר איינעם כריסטליכען ריכטער איינען אייד אבלעגען מיס, זאָ איזט איך איין כריסט פֿערפּפֿליכטעט, פֿאָר איינעם יידישען ריכטער איינען אייד צו לייסטען. פֿאָר דעם געזעטצע דירפֿען עבען גאר קיינע קאָנפֿעססיאָנעללען אונטערשיעדע עקסיסטירען.

* (איינע לאנדעס-אויסשטעללונג אין בודא-פּעסט.) עס איזט נון אים אונגארישען רייכסטאגע בעשלאָססען וואָרדען, אים יאהרע 1885 אין בודא-פּעסט איינע לאנדעס-אויסשטעללונג צו פֿעראנשטאלטען. דער רייכסטאג האט צו גונסטען דיעזער אויסשטעללונג איינע אנלייהע פֿאָן 400,000 גולדען בעוויללינט. דיעזע סוממע ווירד דעם שטאאטע פֿאָן דען ערטרעגניססען דער לאנדעס-אויסשטעללונג צוריקערשטאטטעט ווערדען. דער איבריגע טהייל דער ערטרעגניססע ווירד צור בעפֿאָרדערונג דער קונסט אונד דער אינדוסטריע אונגארנס פֿערווענדעט ווערדען. דיא אונגארישע הויפּטשטאדט ווירד נון דיעסמאל דיא

דורך צייכען אונד פֿערדאָלמעטשונג דעם שפאנישען אינדיאנערס מיט, דאס זיא פֿאָם שטאממע ראובן הערקאָממען אונד דאס אויף איינער אינזעל דיא שטעממע אפרים ומנשה וואָהנען. — נאָך אונד נאָך זינד אונגעפֿעהר 300 זאָגענאננטע „איזראעליטישע אינדיאנער“ אויף שיפֿפֿען צו מאָנטעציגאָס געקאָממען אונד האבען אימטער דאסזעלבע דורך וואָרט אונד צייכען אויסגעזאגט. — דיעזע איבעראשענדע נייאינקייט האטטע מאָנטעציגאָס, וועלכער אלס יודע אהרן לוי געהייסען, פֿאָר 4 יאהרען נאָך אמסטערדאם געבראכט אונד זיא אונטער בעטהייערונג איהרער וואהרהייט פֿיעלען פּערזאָנען ערצעהלט. שפּעטער וואר מאָנטעציגאָס נאָך בראזיליען צוריקגעוואנדערט אונד דאָרט געשטאָרבען. נאָך אויף דעם טאָדטען-בעטטע האטטע ער דיא נאכריכטען פֿאָן דעם פֿאָרהאנדענזיין איינינער איזראעליטישער שטעממע אין אמעריקא ווידערהאָלט בעטהייערט.“

„אונד איין זאָלכער עהרליכער מאנן, דער פֿאָן דער אינקוויזיציאָן זאָ פֿיעלע ליידען פֿיר דאס יודענטהום אויסגעשטאנדען, ווירד וואָהל דאָך ניכט זיינע יידישען גלויבענס-גענאָססען בעלאָגען האבען! (זאגטע דער פּוריטאנישע גייסטליכע האָלמעס) נאָך מיינער אננאהמע וואָרען דיא „צעהן שטעממע“ אין אזיען ביז נאָך דער טאַרטארייא אונד כינא צערשפּרייט וואָרדען, אונד דא דיא נאָרד-אָסטליכע שפּיטצע אזיענס פֿאָן נאָרד-אמעריקא נור דורך איינע קליינע מעערענגע געטרעננט ווירד, זאָ איזט עס לייכט מאָגליך, דאס זיך דיא „צעהן שטעממע“ נאָך אמעריקא היניבער געפֿליכטעט האבען. — איך זאגע אייך, מיינע ליעבען יידישען פֿריינדע, (זאגטע דער גייסטליכע וויטער) דיא פּראָפֿעטישע פֿערקינדיגונג פֿאָן דער אונפֿערטילגבארקייט דעס איזראעליטישען פֿאָלקעס בעוועהרט זיך. דיא צייט איהרער ערלאָזונג איזט נאַהע נאהע.“

„אך! דיעזע ערלאָזונג לאַסט צו לאנגע אויף זיך ווארטען! (ריעף א-קאָסטא) אין שפאניען אונד פּאָרטוגאל ברענגען נאָך אימטער דיא שייטערהויפֿען!“

„איי! (ריעף דער גייסטליכע) איירע ליידען האבען איך צום צווייפֿלער געמאכט. ווענן זיך דיא פּראָפֿעצייהונגען איירער פּראָפֿעטען פֿיר איירע ליידען אונד קוואלען אין זאָ שרעקליכער ווייזע ערפֿיללט האבען, ווארום זאָללטען ניכט אויך דיא וואָרטע דער פּראָפֿעטען, וועלכע אין טרעסט אונד איינע פֿאָללשטענדיגע ערלאָזונג פֿערקינדעט, אין ערפֿיללונג געהען?“ —

וויר מיססען היער גלייך בעמערקען, דאס דיעזע וואָרטע דעס פּוריטאנישען גייסטליכען האָלמעס ניכט עטווא ערדיכטעט זינד, זאָנדערן ווירקליך אין דער געשיכטע פֿערצייכנעט שטעהען. איבערהויפּט וואָרען עס צור דאמאליגען צייט מייסטענס כריסטליכע געלעהרטע, וועלכע דיא באלדיגע ערלאָזונג איזראעלס פֿערקינדעטען. צור דאמאליגען צייט שריעב איין גראָסער קאטהאָלישער געלעהרטער, נאמענס יאָהאננעס מאָכינגער, אן איינען געלעהרטען יודען נאָך אמסטערדאם, פֿאָן דעם וויר ערסט ווייטער שפּרעכען ווערדען, פֿאָלגענדעס: „פֿאָן מיר מאָגעסט דו וויססען אונד איבערצייגט זיין, דאס איך דיא יידישע גלויבענסלעהרע נעביהרענד ווירדיגע אונד אוס אינניגסטעם הערצען ווינשע, דאס איזראעל ענדליך פֿאָם וואהרען ליכטע בעשטראהלט ווערדען אונד זיך דעם אלטען רוהמע אונד היילעס ערפֿרייען מאָגע!“ — איין אנדערער קאטהאָלישער געלעהרטער, נאמענס אבראהאם פֿאָן פֿראנקענבורג, זאגטע דעם ראבבינער פֿאָן אמסטערדאם יונד העררוס: „דאס וואהרע ליכט ווירד פֿאָן דען יודען קאָממען; איהרע צייט איזט ניכט מעהר פֿערנע. פֿאָן טאג צו טאג ווירד אוס פֿערשיעדענען געגענדען וואונדערבארעס געהאָרט ווערדען!“ — איין דריטטער קאטהאָלישער געלעהרטער, נאמענס פֿאָלגענהויער, שריעב איין ווערק אונטער דעם טיטעל: „פֿראָהע באָטשאַפֿט פֿיר איזראעל פֿאָן „משיח“, דאס נעמליך דיא ערלאָזונג איזראעלס פֿאָן אללען זיינען ליידען, זיינע בעפֿרייאונג אוס דער געפֿאנגענשאַפֿט אונד דיא רוהמרייכע אנקונפֿט דעס וואהרען משיח נאהע זייא, צום טראָסטע איזראעלס אוס זיינען היילינגען שריפֿטען פֿאָן איינעם ניכט-יודען, וועלכער מיט דען יודען משיח ערוואַרטעט.“ אין דיעזעם ווערקע מיט דיעזעם טיטעל שטעללטע פֿאָלגענהויער דאס יידישע פֿאָלק אלס „זאאמען אברהמ'ס“ זעהר האָך אונד זאגטע דאבייא, דאס אויך דיא וואהרען גלייביגען אוס דען איבריגען פֿאָלקערן אלס גייסטיגער „זאאמען אברהמ'ס“ צו בעטראכטען זינד, דאהער זאָללטען יודען אונד כריסטען איינאנדער ניכט פֿעראכטען, זאָנדערן איינאנדער ליעבען. זיא זאָללען ביידע וויא יודא אונד איזראעל אין נאָטט זיך פֿעראייניגען. דיעזע פֿעראייניגונג שטעהט נאהע בעפֿאָר.“ — אלס צייכען פֿיר דיא אנקונפֿט דעס משיח פֿיהרטע נאָך פֿאָלגענהויער דען גראָססען דרייסיג-יעהריגען קריעג אן, דער עבען דאמאלס נאָך וויטהעטע. איין ענגלישער גייסטליכער אין לאָנדאָן, נאמענס קאָללייער, זוכטע זאָגאר דיא יודען דאפֿיר צו רעכטפֿערטיגען, דאס זיא דען „נוצרי“ אויפֿגעהענגט.

(פֿאָרטזעטצונג פֿאָלגט.)

אונגארישע שטאאטס-מעננער בעשטאָכען האבען, דאמיט זיא נור בייא דען אייזענבאהנען ווידער נייע מילליאָנען געווינגען קאָננען. וואס איך געטהאן, זאָלל מיין טאָד ענטהיללען! מיין טאָד זאָלל איינע זיהנע פיר מיינע זינדע זיין. שאָן דיעזער אומשטאנד אלליין, דאס איך, דער עסטערייך-אונגארישע געזאנדטע, מיר דאס לעבען גענאָממען אונד אן זיא איינען בריעף הינטערלאססען, ווירד געניגען, דיא אָפפענטליכע מיינונג אויף דען רעכטען וועג צו לייטען. מיין טאָד ווירד איהר גלענצענדעס גאָלד ערבלייכען מאכען. זיא זוכען איבעראלל, דיא געזאנדטען צו איהרעם פאָרטהיילע אונד צום נאכטהיילע דער שטאאטען צו בעשטעכען. זיא בעטראכטען איבעראלל דיא געזאנדטען אלס איהרע אגענטען. אן אונזערען אויסווערטיגען מיניסטער, גראפען קאלנאָקי, האבע איך אין לעטצטער שטונדע איינען אויספיהרליכען בעריכט איבער דיעזע אנגעלעגענהייט ערשטאטטעט. מאן מיסטע אויך דיא עסטערייך-אונגארישען שטאאטס-מעננער אָפפענטליך אנקלאגען, ווייל זיא זיך זייט 12 יאהרען פאָן איהנען בייא דער נאזע הערומפיהרען לאססען. איך שטערבע, אום מיינעם געוויססען גענוגע צו טהון, אונד איך ווערדע מיך אויף אָפפענער שטראססע טאָדטען, אום פאָר דער גאנצען וועלט מיינע שולד צו בעקעננען. זיא זינד איין מאנן, דעם עהרע אונד געוויססען פרעמד זינד, דענן זעלבסט דיא זיטטליכען שטעללען אין איהרעם „תלמוד" וויססען זיא צו פערדרעהען, אום דאדורך איהרע טהאטען צו רעכטפערטיגען. אבער באלד ווירד אויך פיר זיא דיא שטונדע שלאגען. בינגען קורצעם ווירד ניכטס מעהר פאָן דען 200 מילליאָנען, וועלכע זיא אוים דעם טירקישען באהנ-געשעפטע הערויסגעפרעסט האבען, איהנען געהאָרען; זיא ווערדען איהרען ריכטער פינדען!"

„געעהרטעס הויז! (זאגטע אישטוציי ווייטער) זאָ לויטעט דער בריעף. דיא אָפפענטליכע מיינונג פאָרדערט נון מיט רעכט, דאס אין דיעזע אויפזעהענערעגענדע אנגעלעגענהייט ליכט געבראכט ווערדע, דאס דיעזען שטראפבארען מענשען, דיעזען הירש, וועלכער איינען עסטערייך-אונגארישען געזאנדטען בעשטאָכען אונד אונזערע שטאאטסמעננער שענדעטע, דיא גערעכטע שטראפע ערייללע! נעבענבייא בעמערקע איך, דאס דיעזער באראָן הירש אין דען לעטצטען יאהרען אויך אונגארישער גראָסגרונד-בעזיטצער וואורדע, דאס ער געגענווערטיג אים פרעסבורגער קאָמיטאטע גראָסע גיטער בעזיטצע — אונד דאס ער אים פאָריגען יאהרע דער „איזראעליטישען אללייאנץ" פיר דיא אוים רוסלאנד פערטריעבענען יודען 1 מילליאָן פראנקס צור פערפיגונג שטעללטע." (איזט דיעס אויך איין פערברעכען?)

„נון פראגע איך: ערסטענס, האט דער הערר מיניסטער-פרעזידענט קעננטניס פאָן דער טהאטזאכע, דאס גראף ווימפפען איינען בריעף אן באראָן הירש הינטערלאססען האבע, וואָרין ווימפפען דען באראָן הירש בעשולדיגט, דאס דיעזער איהן צום נאכטהיילע דער עסטערייך-אונגארישען מאָנארכיע בעשטאָכען האבע, אונד דאס זיך דאהער גראף ווימפפען נור אוים געוויססענס-קוואלען דאס לעבען גענאָממען?"

„צווייטענס, איזט עס וואהר, דאס גראף ווימפפען אין דיעזער אנגעלעגענהייט איינען אויספיהרליכען בעריכט אן אונזערען געמיינזאמען אויסווערטיגען מיניסטער געזענדעט?"

„דריטטענס, בעאבזיכטיגט דער הערר מיניסטער-פרעזידענט, איבער דיעזע גאנצע אנגעלעגענהייט דעם הויזע בעריכט צו ערשטאטטען אונד ביים מיניסטעריום דעם אייסערן דאהין צו ווירקען, דאס דא דיא שטרענגסטע אונטערזוכונג איינגעלייטעט ווערדע?"

זאָ לויטעט דיא לאנגע אינטערפעללאציאָן דעם יודענפרעססערס אישטוציי. דיא דעפוטירטען, וועלכע דאס בערלינער ווינקעל-בלאטט ניכט קענגען, שטוינטען איבער דיעזע שייער-געשיכטע, אונד אויך דעם מיניסטער-פרעזידענטען טיסאָ זאה מאן עס אן, דאס איהם דער גאנצע קלאטש פרעמד זייא, אונד דאס ער דאפאָן קיינע זילבע געוואוסט. אישטוציי ווייס עס זעלבער, דאס דער גאנצע בריעף ערדיכטעט איזט — דענן ער האטטע איהן וואהרשיינליך זעלבסט ערדיכטעט אונד אין יענעם בערלינער טאגבלאטט פעראָפפענטליכען לאססען! — אישטוציי ווירד אויך באלד דיא אנטוואָרט דעם מיניסטער-פרעזידענטען טיסאָ צו האָרען בעקאָממען; דאס מאן עס היער ווידער מיט איינער ניעדערטרעכטיגען ליגע צו טהון האט; אבער איינעם אישטוציי וואר עס ניע אום דיא וואהרהייט געלעגען; זאָנדערן דארום, ווידער איינע געלעגענהייט צור בעשימפפונג דער יודען אים רייכסטאגע צו פינדען — אונד דיא האט ער געפונדען. נאכדעם ער זיא זיך זעלבער צום פינדען פאָרגעלעגט!

פערשיעדענע נייאיגקייטען.

* (גראף קאלנאָקי.) אונזער געמיינזאמער מיניסטער דעם אייסווערטיגען, גראף קאלנאָקי, איזט געסטערן אבענד היער איינגעטראָפפען אונד האטטע מיט דעם קאָניגע אין דער אָפנער בורג איינער לעננגערע בעשפרעכונג. עס וואורדע אויך דיא ערזעטצונג איינעס עסטערייך-אונגארישען געזאנדטען אין פאריז, וועלכע שטעללע דורך דען זעלבסט-מאָרד דעם גראפען ווימפפען לעער געוואָרדען, בעשפראָכען. — גראף קאלנאָקי ווירד נון אויך דעם מיניסטער-פרעזידענטען טיסאָ מינדליך זאגען קאָננען, דאס יענער פאָן אישטוציי ציטירטע בריעף דעם גראפען ווימפפען אן באראָן הירש אוים דער לופט געגריפפען איזט.

* (אָטוואָש אין ניערעדיהאזא.) דעם „פעסטער ללאָיד" ווירד פאָם 9-טען דיעזעס אוים ניערעדיהאזא פאָלגענדעס בעריכטעט: הייטע פאָרמיטטאגס טראף דער פערטהיידיגער קארל אָטוואָש היער איין, אום זיינע אפפעללאציאָן איינצורייכען געגען דען בעשייד דעם היעזיגען קאָניגליכען געריכטסהאָפעס, דאס דיא רעסט-טהיילע דער דאדאָער לייכע דען אוניווערזיטעטס-פראָפעססאָרען ניכט אויסגעליעפערט ווירדען. פרויא שאַרף האט זייט אכט מאָנאטען הייטע צום ערסטענמאלע דיא ערלייבניס ערהאלטען, מיט איהרעם פערהאפטעטען מאננע, יאָזעף שאַרף, צו שפרעכען. ער ווײנטע אונד יאממערטע דאריבער, דאס מאן איהן זאָ אונשולדיג צו גרונדע געהען לאססע, אינדעם ער ריעף: „איך ווייס עס וואָהל, דאס איינמאל דיא שטונדע דער בעפרייאונג אויך פיר אונס שלאגען ווירד, דא אונזערע אונשולד זיך דאָך הערויסשטעללען מוס; אלליין ווארום זוכט מאן דיא זאכע ניכט צו בעשלייניגען? ווארום לאָסט מאן אונס אים פינסטערן קערקער זאָ לאנגע שמאכטען? וואס ניטצט עס אונס, דאס דיא שטונדע דער בעפרייאונג דאמאלס קאָממען זאָללטע, ווענן וויר מיטטלערווײלע בערייטס אללע אונזערע קאָרפערליכען אונד גייסטיגען קרעפטע איינגעביסט? מאן מאָגע אונס, ווענן נאָך רעכט אונד גערעכטיגקייט פאָרהאנדען, זאָגלייך בעפרייען, זאָלאנגע וויר נאָך לעבען, ניכט אבער דאנן ערסט, ווענן וויר בערייטס האלב אונד האלב שאָן „לייכען" זיין ווערדען! מיין זאָהן איזט געוויס איין שלעכטעס קינד, אבער איך מוס איהם דאָך פערצייהען; איך בין איבערצייגט, דאס מאן איהן דורך שרעקמיטטעל איינגעשיכטערט האט, וועסהאלב ער ניכט מעהר וואגט, דיא וואהרהייט צו זאגען!" — אויך דיא איבריגען עסלארער יידיגען דורפטען נונמעהר מיט איהרען פערהאפטעטען מענערן שפרעכען. — אבענדס בעזוכטע אויך אָטוואָש דען יאָזעף שאַרף. עס איזט דיעזער איין האָהער, שטארקער מאנן פאָן לעבהאפטעם אויסזעהען. ער וואר סאָלדאט אונד ציינט דענן אויך פיעל מוטה. איך הערדן אָטוואָש געגענאיבער ווישהעטע יאָזעף שאַרף, דאס מאן איהן נאָך אימער אין האפט לאססע! הערר אָטוואָש טראָסטעטע יעדאָך דען פערהאפטעטען מיט דער ציזיכערונג, דאס אין צווייא מאָנאטען אללעס פאָראיבער זיין ווערדע! — אלס דיעזע פערזיכערונג אויף יאָזעף שאַרף ניכט גאנץ בערוהיגענד ווירקטע, זאגטע איהם אָטוואָש:

פאָלליעטאָן.

ריקקעהר דער יודען נאך ענגלאנד.

(5-טע פאָרטזעטצונג.)

„וואס פיר גלויבענס-ברידער האבט איהר דענן אין בראזיליען? (זאגטע דער קאפיטאָן שפאָטטיש) איהר מיינט דאָך ניכט דיא דאָרט געקוועלטען פאָרטוגיעזישען מאראנען? דיעזע האבען פיר זיך זעלבער צו זאָרגען. איהר בלייבט איינמאל דיא עוויג וואנדערנדען יודען!"

אלס היערויף דער קאפיטען ווענגעגאנגען וואר, זאגטע איינער פאָן יענען פינף יידישען מיטרייזענדען, נאמענס יעקב אבוהב, צו א-קאָסטא: „ווארום זאגטעסט דוא דעם קאפיטאָן ניכט דיא וואהרהייט? וואס ווערע, ווענן דוא איהם געזאגט העטטעסט, דאס וויר אין בראזיליען דיא פערלאָרען געגאנגענען „צעהן שטעממע" (עשרת השבטים) צו פינדען האָפפען? דער קאפיטאָן ווירד יא דאָך דען בעריהמטען זעע-פאהרער מאָנטעציגאָס קעננען, וועלכער מיט איינעם פייערליכען איידע פערזיכערטע, אין איינער געגענד זיד-אמעריקא'ס איינגעבאָרענע יודען פאָן דען „עשרת השבטים" געזעהען אונד מיט איהנען געשפראָכען צו האבען!"

„האָרע, אבוהב! (זאגטע אקאָסטא) טראָטץ דיעזעס איידעס דעם מאָנטעציגאָס גלויבע איך זעלבער ניכט אן דיעזע געשיכטע, אונד ווענן איך נאך בראזיליען מיטפאהרע, זאָ איזט דיעס איינע געשעפטסזאכע. עס זינד בערייטס 2368 יאהרע, זייטדעם דיא „עשרת השבטים" פאָן שלמנאסר מלך אשור אוים דעם רייכע איזראעלס פערטריעבען וואורדען. פאָר 768 יאהרען (אים יאהרע 880) איזט דער בעריהמטע רייזענדע אלדד הדני צום ערסטענמאלע מיט דער זאגע אויפגעטרעטען, דאס ער אין זיד-אראביען אונד אטהיאָפיען (כוש, ערב) דיא עשרת השבטים געטראָפפען. פאָר 100 יאהרען בעריכטעטע ווידער איין געוויססער יצחק אקריש אין זיינעם ספר „קול מבשר" פאָן דער אויפפינדונג דער „עשרת השבטים". אונד דאָך האבען זיך אללע דיעזע נאכריכטען ניכט בעוועהרט. זאָללטען נון דיעזע פאָר יאהרטויזענדען פערלאָרען געגאנגענען „צעהן שטעממע" יעטצט נאר אים וויסטען זיד-אמעריקא אלס איינגעבאָרענע אינדיאנער ווידער צו פינדען זיין?"

דער נאָך אימער אן דער פאָרדערווייטע דעם שיפפעס שטעהענדע 80-יאהריגע דע ווידאל וואַרף יעטצט איינען דורכבאָהרענדען בליק אויף א-קאָסטא, וועלכער צוזאממענשווידערטע אונד אין זיינעם שפרעכען זאָפאָרט איינהאלטען מוסטע. —

פלאָטצליך ווענדעטע זיך איינער פאָן דען איבריגען רייזענדען אויף דעם שיפפע צו דען פינף יודען אונד רעדעטע זיא אין העברעאישער שפראכע אן. עס וואר איין ריינעם העברעאיש, דיא יודען גלויבטען, איינען גלויבענסגענאָססען אָדער איינען מאראנגען פאָר זיך צו האבען, אבער דער הינצוגעקאָממענע פרעמדע גאב זיך זאָפאָרט אלס איינען פורישאנישען גייסטליכען אוים לאָנדאָן, נאמענס נתנאל האָלמעס, צו ערקעננען. ער גאב זיך אלס איינען פערעהרער דעם יידישען פאָלקעס אוים אונד זאגטע, דאס עס לעננסט זיין וואונש וואר, דיעזעס פאָן גאָטט אויסערוועהלטע פאָלק קעננען צו לערנען. — ער פראגטע נון, וויא עס זיך מיט דער געשיכטע דער „צעהן שטעממע" פערהאלטע, פאָן דענען ער עבען געהאָרט.

יעקב אבוהב ערצעהלטע איהם דיעזע געשיכטע פאָלגענדערמאסען: „פאָר איינינען יאהרען האט איין יידישער רייזענדער, נאמענס מאָנטעציגאָס, מיט איינעם שוואורע פערזיכערט, אין איינער געגענד זיד-אמעריקא'ס איינגעבאָרענע יודען פאָם שטאממע ראובן געזעהען אונד מיט איהנען פערקעהרט צו האבען. מאָנטעציגאָס וואר איין מאראנגע, דער נאָך זיד-אמעריקא געוואנדערט וואר. דאָרט טראף ער איינען איינגעבאָרענען אינדיאנער, דער אין איהם איינע אהנונג ערוועקטע, דאס אין אמעריקא איינגעבאָרענע יודען לעבען, דיא פאָן דען איבריגען אינדיאנערן עבענזאָ פערפאָלגט אונד אונטערדריקט ווערדען, וויא דיעזע פאָן דען שפאניערן. מאָנטעציגאָס וואָללטע נון נעהערע ערקונדיגונגען איבער דיא איינגעבאָרענען אמעריקאנישען יודען איינציעהען, דאָך וואורדע ער פלאָטצליך פאָן דער דאָרטיגען פאָרטוגיעזישען אינקוויזיציאָן וועגען אנהעגגליכקייט אן דאס יודענטהום פערהאפטעט. אונד אלס ער זיך נאך שווערער מיהע בעפרייען קאָננטע, דראנג ער ווייטער דאריף, זיך געוויססהייט איבער דאס פאָרהאנדענזיין איינגעבאָרענער יודען אין אמעריקא צו פערשאפפען, ער זוכטע יענען אינדיאנער אויף, דען ער צום גליקע געפונדען, אונד נאכדעם ער זיך דיעזעם אלס יודע צו ערקעננען געגעבען, ערזוכטע ער איהן, איהם מעהר איבער דיא אין זיד-אמעריקא פערבאָרגען וואָהנענדען אונטערדריקטען יידישען שטעממע מיטצוטהיילען. דאריף פיהרטע איהן דער אינדיאנער נאך איינער ענטפערנטען געגענד, אן דאס אופער איינעס פלוסעס, אויף וועלכעם איין שיפף מיט דרייא מעננערן אונד איינער פרויא הערראנגעפאהרען קאם. מאָנטעציגאָס ריעף איהנען דאס „שמע ישראל!" ענטגעגען, אום זיך אלס יודען צו ערקעננען צו געבען, — אונד זאָפאָרט טהיילטען דיא פרעמדען אים שיפפע איהם